

Soud: Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí: 07/20/2017
Spisová značka: 28 Cdo 3074/2017
ECLI: ECLI:CZ:NS:2017:28.CDO.3074.2017.1
Typ rozhodnutí: ROZSUDEK
Heslo: Zmírnění křivd (restituce)
Církev (náboženská společnost)
Pozemkový úřad
Dobrá víra
Zemědělská půda
Dotčené předpisy: § 237 o. s. ř. ve znění od 01.01.2014
§ 18 odst. 1 předpisu č. 428/2012Sb.
§ 29 předpisu č. 229/1991Sb. ve znění do 31.12.2012
§ 1 předpisu č. 428/2012Sb.
§ 118a odst. 1,3 o. s. ř.
§ 241a odst. 1 o. s. ř. ve znění od 01.01.2014
§ 243e odst. 1,2 o. s. ř. ve znění od 01.01.2014
Kategorie rozhodnutí: B

28 Cdo 3074/2017

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedkyně senátu JUDr. Olgy Puškinové a soudců JUDr. Jana Eliáše, Ph.D., a Mgr. Petra Krause v právní věci žalobkyně **Římskokatolické farnosti Stříbro**, se sídlem ve Stříbře, Jiřího z Poděbrad 78, IČ 182 52 303, zastoupené JUDr. Janem Klailem, advokátem se sídlem v Plzni, nám. Republiky 35, proti žalovaným **1) Ing. F. K.**, zastoupenému Mgr. Liborem Kaslem, LL.M. et LL.M., advokátem se sídlem v Praze 1, Palackého 740/1, a **2) České republice - Státnímu pozemkovému úřadu**, se sídlem v Praze 3, Husinecká 1024/11a, IČ 013 12 774, zastoupené Mgr. Petrem Holešínským, advokátem se sídlem v Praze 10 - Vinohradech, Korunní 1302/88, o určení vlastnického práva, vedené u Okresního soudu v Tachově pod sp. zn. 3 C 248/2015, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 22. února 2017, č. j. 12 Co 64/2017-149, takto:

Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 22. února 2017, č. j. 12 Co 64/2017-149, **se zrušuje a věc se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í:

Okresní soud v Tachově rozsudkem ze dne 1. 12. 2016, č. j. 3 C 248/2015-113, určil, že žalovaná 2) je vlastníkem parcely dle KN č. 1779/1 - orné půdy o výměře 305.461 m² v k. ú. S., obec S., nově vytvořené geometrickým plánem č. 3102-15/2011 ze dne 27. 4. 2011 z parcely č. 1779/1 zapsané na LV č. 4322 u Katastrálního úřadu pro Plzeňský kraj, Katastrální pracoviště Tachov, odpovídající parcele č. 1768 - role dle PK v k. ú. S. (výrok I.), žalované 2) uložil povinnost

zaplatit žalobkyni na nákladech řízení částku 26.500,20 Kč (výrok II.) a dále rozhodl, že ve vztahu mezi žalobcem a žalovaným 1) nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení (výrok III.). Soud prvního stupně tak rozhodl o žalobě podané žalobkyní podle § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, ve znění nálezu Ústavního soudu uveřejněného pod č. 177/2013 Sb. - dále jen „zákon č. 428/2012 Sb.“). Vyšel ze zjištění, že žalobkyně je právní nástupkyní Římskokatolického děkanství ve Stříbře, jemuž výměrem ONV ve Stříbře ze dne 30. 6. 1949 stát vykoupil podle zákona č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě, pozemky v jeho vlastnictví zapsané v knihovní vložce č. 19 pozemkové knihy pro katastrální území S., a dále všechny náhradní pozemky, které mu byly přiděleny v rámci scelování, s tím, že o náhradě bude rozhodnuto samostatně, k čemuž nedošlo. Z výkazu směn dále soud prvního stupně zjistil, že Farní úřad ve Stříbře obdržel náhradní pozemky ze zkonfiskovaného majetku i ze směny, a to mimo jiné i parcelu č. 1768 (roli) o výměře 3.705 m² v k. ú. S., a ze zápisu o provedení závěrečných přidělových prací v tomto území předloženého Českou republikou-Státním oblastním archivem v Plzni, Státním okresním archivem v Tachově, a vyhotoveného pobočkou Národního pozemkového fondu při Ministerstvu zemědělství v Plzni, úřadovnou ve Stříbře dne 22. 12. 1950, že při projednání jednotlivých přidělů v k. ú. Stříbro byly zjištěny a provedeny změny, a to u přidělu (běžné č. 70, grafické č. 70), vlastní Farní úřad ve Stříbře, byla uvedena náhrada za směnu cca 1 ha. Ze zprávy Státního oblastního archivu v Plzni ze dne 21. 11. 2016 pak vyplývá, že směny nebyly do pozemkových knih zapisovány, tak jako většina přidělových řízení. Ze zápisu o provedení závěrečných prací přidělových je dále patrné, že Farní úřad ve Stříbře dal do směny 2 parcely z knihovní vložky č. 20 a že za ně obdržel 8 parcel. Kupní smlouvou ze dne 22. 12. 2011 uzavřenou podle § 7 odst. 1 písm. d) zákona č. 95/1999 Sb., o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby a o změně zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 95/1999 Sb.“), Pozemkový fond ČR (dále jen „Fond“) jako prodávající převedl žalovanému 1) jako kupujícímu do vlastnictví pozemek parc. č. 1779/1 (ornou půdu) nově vytvořený geometrickým plánem č. 3102-15/2011 ze dne 27. 4. 2011 z parcely č. 1779/1; právní účinky vkladu vlastnického práva žalovaného 1) do katastru nemovitostí nastaly dne 9. 2. 2012. V prohlášení ze dne 18. 4. 2001 Fond uvedl, že u zamýšleného převodu pozemků, mezi nimiž byl uveden i pozemek parc. č. 1779/1, nešlo vlastnické právo k předmětným pozemkům doložit listinnými důkazy a že v zákonné lhůtě nebyla podána námitka vlastnického práva ze strany třetí osoby. Ze srovnávacího sestavení parcel vyhotoveného Katastrálním úřadem pro Plzeňský kraj, Katastrální pracoviště v Tachově, dne 9. 9. 2016 vyplývá, že z role parc. č. 1768 o výměře 3.705 m², uvedené v návrhu přidělu č. 70 v k. ú. S., vznikla mimo jiné parcela č. 1779/1, jejímž vlastníkem je žalovaný 1), z výpisu z katastru nemovitostí se podává, že žalovaný 1) je vlastníkem pozemku parc. č. 1779/1 o výměře 305.461 m², a ze sdělení téhož katastrálního úřadu vyplývá, že geometrickým plánem nově vytvořený pozemek nebyl podle podkladů katastru nemovitostí a předchozích evidencí majetkem církve, náboženské společnosti nebo kongregace. Na základě takto zjištěného skutkového stavu věci soud prvního stupně dovodil, že žalobkyně je oprávněnou osobou podle § 3 písm. a) zákona č. 428/2012 Sb., že žalovaná je jako právní nástupkyně Fondu osobou povinnou podle § 4 písm. a) tohoto zákona a že k odnětí pozemku došlo způsobem uvedeným v § 5 písm. a) téhož zákona. Dospěl k závěru, že kupní smlouva uzavřená mezi Fondem a žalovaným 1) je absolutně neplatná podle § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), neboť byla uzavřena v rozporu s § 29 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění účinném do 31. 12. 2012 - dále jen „zákon o půdě“ (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 257/2013, sp. zn. 28 Cdo 703/2014 a nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 528/2002). S námitkou žalovaných, že žalovaný 1) nabyl pozemek v dobré víře, se soud prvního stupně vypořádal poukazem na právní názor Ústavního soudu vyslovený v rozhodnutí sp. zn. II.

ÚS 77/2000, podle nějž se nabyvatel v případě absolutní neplatnosti právního úkonu nemůže dovolávat ochrany řádně nabytého vlastnického práva v dobré víře, neboť vlastnické právo na základě smlouvy o převodu vůbec nenabyl. Současně dodal, že pokud by právní úkony státu, provedené v rozporu s § 29 zákona o půdě, měly být obecně bez dalšího zhojeny dobrou vírou nabyvatele, pak by tento postup popřel smysl restitučních zákonů, jejichž cílem je náprava křivd způsobených oprávněným osobám v době nesvobody. K dalším námitkám žalovaného 1) soud prvního stupně uvedl, že po roce 1947 nebyla stanovena zákonná povinnost provedení změn ve vlastnictví nemovitostí prostřednictvím zápisu do pozemkových knih, že ve výroku jeho rozhodnutí je pozemek specifikován odkazem na konkrétní geometrický plán a že z výkazu směn pozemků je jednoznačně patrné, že mezi náhradními pozemky ze zkonfiskovaného majetku byla uvedena i parcela č. 1768 (role) o výměře 3.705 m².

K odvolání žalovaných Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 22. 2. 2017, č. j. 12 Co 64/2017-149, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl (výrok I.), žalobkyni uložil povinnost zaplatit žalovanému 1) na nákladech řízení částku 13.552,- Kč a na nákladech odvolacího řízení částku 11.776,- Kč k rukám advokáta JUDr. Libora Kasla (výrok II.) a povinnost zaplatit žalované 2) na nákladech řízení částku 13.552,- Kč a na nákladech odvolacího řízení částku 8.531,- Kč k rukám advokáta Mgr. Petra Holešínského (výrok III.). Odvolací soud v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že na souzený případ dopadá § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb. a že tedy bylo na žalobkyni, aby prokázala, že je osobou oprávněnou k uplatnění nároku podle tohoto zákona, a způsobem nevzbuzujícím pochybnosti doložila nejen, že je právním nástupcem původního vlastníka, ale také, že její právní předchůdce byl vlastníkem nemovitosti, která je předmětem sporu, že k odnětí nemovitosti došlo bez náhrady a že k převodu vlastnického práva k předmětnému pozemku na žalovaného 1) došlo v rozporu s § 29 zákona o půdě. „Žalobkyně sice k důkazu předložila zápis sepsaný na MNV ve Stříbře dne 22. 7. 1950 o provedení závěrečných přidělových prací v k. ú. S., v němž je zmíněn návrh na směnu cca 1 ha, dodnes však nedoložila výpis z pozemkové knihy (vl. č. 19), podle které snad byl právní předchůdce žalobkyně vlastníkem pozemku, o jehož restituci v daném případě jde. Doložila pouze téměř nečitelnou listinu výkazu směn, která není opatřena datem, ani není patrné, který orgán tento výkaz pořídil“. Dovedl, že „za tohoto stavu závěr soudu prvního stupně o tom, že žalobkyně jako právní nástupce původního vlastníka prokázala existenci vlastnického práva k předmětnému pozemku, a současně i tvrzení, že ohledně celého pozemku došlo k pozbytí vlastnického práva bez náhrady, je závěrem, který nemá oporu v provedeném dokazování. **I kdyby bylo prokázáno vlastnické právo žalobkyně** k předmětnému pozemku i skutečnost, že k odnětí vlastnického práva došlo bez náhrady, pak není najisto postaveno, zda došlo k plánované směně pozemku, a v kladném případě, v jakém rozsahu“. Dále odvolací soud uvedl, že „nelze pominout, že žalovaný 1) byl v době převodu vlastnického práva k pozemku zapsanému na LV č. 4322 ujištěn žalovanou 2), že převodu nebrání blokační ustanovení § 29 zákona o půdě“, a že „žalovaná 2) postupovala v souladu se zákonem, když před uzavřením kupní smlouvy vyzvala eventuální vlastníky, aby upozornili na případné budoucí nároky“. Konečně pak podle odvolacího soudu „nelze pominout, že žalovaný 1) je v tomto řízení, které běží od prosince 2015, výrazně omezován ve výkonu vlastnického práva v nakládání s p. č. 1779/1, zapsanou na LV č. 4322, ač zatím neurčitý nárok žalobkyně představuje ve vztahu k výměře 305.461 m² jen prakticky 1% jím řádně nabytého majetku. Takový postup znamená mimořádný zásah do vlastnického práva žalovaného 1), který je v rozporu s ústavním pořádkem. Protože soud prvního stupně vycházel z jiného právního názoru, nezbylo odvolacímu soudu, než napadené rozhodnutí podle § 221 odst. 1 o. s. ř. změnit a nedůvodnou žalobu zamítnout“.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jež má za přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, a to vztahu § 29 zákona o půdě a § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb. na straně jedné a „nabytí v dobré víře od České republiky na straně druhé“, kterou odvolací soud vyřešil v rozporu s ustálenou rozhodovací

praxí dovolacího soudu, především rozsudkem sp. zn. 28 Cdo 4546/2015. Dovolatelka rovněž „napadá postup odvolacího soudu v souvislosti s nepoučením účastníka řízení o tom, že určitou otázku nepovažuje za prokázanou z dosud provedených důkazů (§ 118a odst. 3 o. s. ř.) za situace, kdy soud prvního stupně takového poučení neučinil, neboť předmětnou otázku považoval z předložených důkazů za dostatečně vyplývající“. Poukazuje především na to, že odvolací soud se nevypořádal s čl. IX. bodem 3. kupní smlouvy, v němž bylo uvedeno, že kupující bere na vědomí a je srozuměn s tím, že nepravdivost tvrzení obsažených v prohlášení uvedeném v bodu 1. tohoto článku má za následek neplatnost této smlouvy od samého počátku. Namítá, že povinnost blokace majetku podle § 29 zákona o půdě byla uložena především státu, přičemž však církvím nebyla judikaturou soudů přiznána aktivní legitimace k podávání určovacích žalob, že odvolací soud rozporoval závěry soudu prvního stupně, aniž by provedl další jiné dokazování, že učinil alternativní závěr, podle kterého nemovitost přešla na základě absolutně neplatného právního úkonu, který byl v rozporu s § 29 zákona o půdě, a že v daném případě se nejedná o ochranu dobré víry nabyvatele ve smyslu judikatury Ústavního soudu. Zdůrazňuje, že „nelze poskytnout ochranu absolutně neplatnému převodu vlastnického práva, a to nikoliv pouze z důvodu, že se nejedná o konkurenci mezi vlastnickým právem původního vlastníka a vlastnickým právem v pořadí následujícího nabyvatele, nýbrž především proto, že neplatnost proti totožnému nabyvateli neuplatňuje „jeho“ převodce, nýbrž neplatnost uplatňuje na základě zákona k tomu výslovně legitimovaná osoba (původní církevní vlastník tohoto majetku), který má jako oprávněná osoba nárok na vydání původního církevního majetku ve vlastnictví státu, byť byl státem neplatně převeden“. Dovolatelka v daných souvislostech odkazuje na právní závěry uvedené v rozhodnutích Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 5217/2015, sp. zn. 28 Cdo 703/2014, sp. zn. 28 Cdo 257/2013 a sp. zn. 28 Cdo 4546/2015 a dále ve vyjmenovaných nálezech Ústavního soudu. Má rovněž za to, že nesprávné jsou rovněž výroky odvolacího soudu, jimiž rozhodl o náhradě nákladů řízení. Navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014 (dále jen „o. s. ř.“). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastnicí řízení - žalobkyní) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), řádně zastoupenou advokátem, a že jde o rozhodnutí, proti kterému je dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř. k řešení otázky hmotného práva, jaký význam má z hlediska § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb. sama o sobě okolnost, že kupující byl v kupní smlouvě o převodu vlastnického práva k zemědělskému pozemku podle zákona č. 95/1999 Sb. Fondem ujištěn, že převodu nebrání blokační ustanovení § 29 zákona o půdě, jakož i okolnost, že „Fond před uzavřením kupní smlouvy vyzval eventuální vlastníky, aby upozornili na případné budoucí nároky“, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, po přezkoumání napadeného rozsudku odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř. dospěl (aniž nařídil jednání - § 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) k závěru, že dovolání žalobkyně je opodstatněné.

Podle ustanovení § 1 zákona č. 428/2012 Sb. zákon upravuje zmírnění některých majetkových křivd, které byly spáchány komunistickým režimem církvím a náboženským společenstvem, které jsou ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona státem registrovanými církvemi a náboženskými společenstvy podle jiného právního předpisu (dále jen „registrované církve a náboženské společnosti“), v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990 (dále jen „rozhodné období“) a vypořádání majetkových vztahů mezi státem a registrovanými církvemi a náboženskými společenstvy.

Podle § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb. oprávněná osoba může podat soudu žalobu o určení vlastnického práva státu z důvodu, že věc z původního majetku registrovaných církví a náboženských společností byla přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona převedena nebo přešla

z majetku státu do vlastnictví jiných osob v rozporu s ustanovením § 3 zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, nebo v rozporu s ustanovením § 29 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění účinném do dne nabytí účinnosti tohoto zákona; lhůta pro uplatnění výzvy k vydání věci počne běžet dnem nabytí právní moci rozhodnutí, kterým bylo určeno vlastnické právo státu.

Ustanovení § 29 zákona o půdě, ve znění účinném do 31. 12. 2012, stanovilo, že majetek, jehož původním vlastníkem byly církve, náboženské řády a kongregace, nelze převádět do vlastnictví jiným osobám do přijetí zákonů o tomto majetku.

Ustálená rozhodovací praxe dovolacího soudu, jakož i judikatura Ústavního soudu, již v minulosti opakovaně zdůraznily, že smysl § 29 zákona o půdě, ve znění účinném do 31. 12. 2012, spočíval především v ochraně původního majetku církví před dispozicemi potenciálně ohrožujícími dlouhodobě zamýšlené odčinění majetkových křivd způsobených církvím a náboženským společenstvem nedemokratickým režimem, a to do doby přijetí zvláštního zákona, jímž měla být náprava těchto příkoří provedena (srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2005, sp. zn. II. ÚS 528/02, ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. I. ÚS 663/06, či ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. II. ÚS 2326/07, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2012, sp. zn. 28 Cdo 777/2012, a zejména nálezy pléna Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 9/07, bod 25.). Naplnění tohoto účelu přitom vyžadovalo, aby byly právní úkony, kterými byl dotčený majetek v případech jdoucích proti smyslu majetkového vyrovnání převáděn na další osoby, stíženy absolutní neplatností, a nemohly tak bezprostředně zapříčinit změnu v osobě vlastníka (srov. např. nálezy pléna Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 9/07, bod 38., nálezy pléna Ústavního soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 10/13, bod 165., rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2013, sp. zn. 28 Cdo 257/2013, ze dne 5. 6. 2014, sp. zn. 28 Cdo 703/2014, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 11. 2016, sp. zn. 2497/2016, ze dne 1. 6. 2017, sp. zn. 28 Cdo 5476/2016, a ze dne 27. 6. 2017, sp. zn. 28 Cdo 1789/2017). Zpravidla platí, že smlouva, která je v rozporu se zákonem (§ 39 obč. zák.), je objektivní skutečností, jež nemá právní následky zamýšlené smluvními stranami, bez ohledu na to, která ze smluvních stran smlouvu uzavřela v dobré víře (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 12. 6. 1996, sp. zn. II. Odon 53/96/Fa, a ze dne 29. 4. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1659/97, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2012, sp. zn. 32 Cdo 4123/2010, příp. usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2006, sp. zn. II. ÚS 31/05).

Ačkoli se v rozhodovací praxi Ústavního soudu vyskytl ojedinělý případ, v jehož rámci bylo připuštěno výjimečné prolomení omezení dispozic založeného § 29 zákona o půdě (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 22. 2. 2011, sp. zn. I. ÚS 2166/10), v intencích výše odkazované judikatury, jež akcentuje význam tohoto ustanovení jakožto nástroje zajištění „materiálního podkladu“ pro naturální restituci historického majetku církví (srov. opětovně nálezy pléna Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 9/07, bod 38.), je namíste konstatovat, že má-li být nakládání s věcmi podléhajícími § 29 zákona o půdě posouzeno jako platné, musí tento závěr odůvodňovat okolnosti vskutku mimořádné povahy, které obzvláště intenzivně působí ve prospěch poskytnutí právní ochrany osobám, na něž byly objekty náležející původně církvím v rozporu se zákonem převedeny. Výjimečné suspendování blokačních účinků odkazovaného ustanovení pak nemůže odůvodnit fakt, že se na protizákonném nakládání s historickým majetkem církví podílely subjekty veřejnoprávní povahy, jako byl například Pozemkový fond České republiky, ani skutečnost, že katastrální úřad na základě smluv odporujících svým obsahem blokaci zakotvené v zákoně o půdě uskutečnil zápis vlastnictví nabyvatelů ke sporným pozemkům do katastru nemovitostí, neboť přijetí teze, dle níž naznačené okolnosti postačují k prolomení rozebíraného dispozičního omezení, by ustanovení § 29 zákona o půdě zbavovalo takřka jakýchkoli účinků (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 3. 2016, sp. zn. 28 Cdo 4041/2015, a ze dne 3. 11. 2016, sp. zn. 28 Cdo 2497/2016, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2016, sp. zn. 28 Cdo 4546/2015). Toto pojetí přitom odpovídá rozhodovací praxi Ústavního soudu, podle níž je třeba restituční nároky pokládat za nároky primární, jejichž prosazení ospravedlňuje i zásah do již

provedených majetkoprávních přesunů, jelikož opačná interpretace by jednotlivá blokační ustanovení chránící restituenty činila bezcennými (srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 11. 12. 1997, sp. zn. IV. ÚS 195/97, ze dne 11. 12. 2001, sp. zn. II. ÚS 515/2000, ze dne 9. 1. 2002, sp. zn. II. ÚS 6/01, ze dne 4. 4. 2012, sp. zn. I. ÚS 2758/10, a ze dne 27. 11. 2012, sp. zn. I. ÚS 1703/09).

S popsánými východisky jsou úvahy odvolacího soudu o tom, že „žalovaný 1) byl v době převodu vlastnického práva k označenému pozemku žalovanou 2) ujištěn, že mu nebrání blokační ustanovení § 29 zákona o půdě“, a že „žalovaná 2) postupovala v souladu se zákonem, když před uzavřením kupní smlouvy vyzvala eventuální vlastníky, aby upozornili na případné budoucí nároky“, zcela v rozporu, a navíc bez jakéhokoliv významu pro právní posouzení dané věci. V těchto ohledech dovolatelka správně poukazuje na to, že v článku IX. odstavci 1) kupní smlouvy ze dne 22. 12. 2011 sice prodávající Fond prohlásil, že v „souladu s § 2 zákona č. 95/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů, prověřil převoditelnost prodávaného pozemku a že prodávaný pozemek není vyloučen z převodu podle § 2 zákona č. 95/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů“, avšak současně v odstavci 3) tohoto článku kupní smlouvy se uvádí (jak se z kupní smlouvy podává), že žalovaný 1) jako kupující vzal „na vědomí a je srozuměn s tím, že nepravdivost tvrzení obsažených ve výše uvedeném prohlášení má za následek neplatnost této smlouvy od samého počátku“. Okolnost, že „Fond postupoval v souladu se zákonem, když před uzavřením kupní smlouvy vyzval eventuální vlastníky, aby upozornili na případné budoucí nároky“, je irelevantní, neboť žalobkyně v době uzavření kupní smlouvy nebyla vlastnící označeného pozemku, a mohla tehdy mít nanejvýš legitimní očekávání, že zákonodárce přijme restituční zákon o majetku, jehož původním vlastníkem byly církve, náboženské řády a kongregace (§ 29 zákona o půdě). Tuto právní úpravu však v prosinci 2011, kdy kupní smlouva mezi Fondem a žalovaným 1) byla uzavřena, nebylo možno - a to ani komparací se stávajícími restitučními zákony - jakkoliv dovozovat či předvídat (k tomu srov. právní závěry uvedené např. v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. 28 Cdo 1435/2007). Smyslem § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb. přitom bylo právě překlenutí dosud konstatovaného nedostatku aktivní legitimace církevních právnických osob k podávání žalob na určení vlastnického práva státu k blokovanému majetku, s nímž bylo protiprávně disponováno (srov. opětovně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. 28 Cdo 1435/2007, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2016, sp. zn. 28 Cdo 5217/2015, a dále Valeš, V. In: Kříž, J., Valeš, V. Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi: komentář. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 290-291). Lze jen dodat, že byl-li zákon č. 428/2012 Sb. zákonodárcem přijat, nelze vyvozovat, jak učinil odvolací soud, že podala-li žalobkyně jako oprávněná osoba žalobu podle § 18 odst. 1 tohoto zákona, jedná se o „mimořádný zásah“ do vlastnického práva žalovaného 1).

Dovolatelka napadá coby chybný rovněž „postup odvolacího soudu v souvislosti s nepoučením účastníka řízení o tom, že určitou otázku nepovažuje za prokázanou z dosud provedených důkazů (§ 118a odst. 3 o. s. ř.) za situace, kdy soud prvního stupně takovéto poučení neučinil, neboť předmětnou otázku považoval z předložených důkazů za dostatečně vyplývající“.

V projednávané věci odvolací soud - na rozdíl od soudu prvního stupně, který rozhodoval na základě zjištěného skutkového stavu - založil své rozhodnutí (též) na tom, že žalobkyně neunesla důkazní břemeno, aniž ji ovšem poučil podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř., jak vyplývá z protokolu o jednání u odvolacího soudu konaného dne 22. 2. 2017.

Platí, že rozhodnutí založené na tom, že jeden z účastníků neunesl důkazní břemeno, lze přijmout jen tehdy, byl-li účastník, v jehož neprospěch má být rozhodnuto, poučen podle § 118a odst. 3 o. s. ř., a pokud se stav objektivní nejistoty ohledně rozhodných skutečností i přes toto poučení, resp. důkazy provedené na jeho základě, nepodařilo odstranit (srov. Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 831). Roli přitom

nehraje, zda jde o rozhodnutí soudu prvního stupně či o rozhodnutí soudu odvolacího, neboť poučovací povinnost podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. mající objektivní charakter (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 850/2001, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 12, ročník 2003, pod číslem 209) se uplatní jak v řízení před soudem prvního stupně, tak v řízení odvolacím (§ 213b odst. 1 o. s. ř.) [srov. též například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2003, sp. zn. 21 Cdo 1491/2002, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 4, ročník 2003, pod číslem 59, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2015, sp. zn. 29 Cdo 3212/2013].

Nepoučil-li tedy v projednávané věci soud prvního stupně žalobkyni podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. (jak z obsahu spisu vyplývá), neboť provedené dokazování vyhodnotil jako dostačující pro vyhovění žalobě podané podle § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb., kdežto odvolací soud založil své rozhodnutí (aniž by žalobkyni příslušné poučení „dodatečně“ poskytl) na tom, že „závěr soudu prvního stupně, že žalobkyně jako právní nástupce původního vlastníka prokázala existenci vlastnického práva k předmětnému pozemku, a současně i tvrzení, že ohledně celého pozemku došlo k pozbytí vlastnického práva bez náhrady, je závěrem, který nemá oporu v provedeném dokazování, a že i kdyby bylo prokázáno vlastnické právo žalobkyně k předmětnému pozemku, i skutečnost, že k odnětí vlastnického práva došlo bez náhrady, pak není najisto postaveno, zda došlo k plánované směně pozemku, a v kladném případě, v jakém rozsahu“, (jinými slovy, že žalobkyně uvedené okolnosti neprokázala), zatížil tím řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 5. 2009, sp. zn. 28 Cdo 2692/2008, a opětovně též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2015, sp. zn. 29 Cdo 3212/2013).

Protože rozsudek odvolacího soudu není správný a dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř. tak byl naplněn, přičemž řízení navíc trpí popsanou vadou řízení (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), Nejvyšší soud jej ve výroku o věci samé, jakož i v závislých výrocích o nákladech řízení zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.), aniž se zabýval dalšími dovolacími námitkami.

Právní názor Nejvyššího soudu je pro odvolací soud závazný. V novém rozhodnutí bude znovu rozhodnuto o náhradě nákladů řízení, včetně nákladů řízení dovolacího (§ 243g odst. 1 o. s. ř.).

Proti tomuto rozsudku není opravný prostředek přípustný.

V Brně dne 20. července 2017

předsedkyně senátu

JUDr. Olga Puškinová